

 MODERNŪS KAUBOJAI
SKRAIDO SRAIGTASPARNIAIS.
MARIUS ŠLAUSTO NUOTR.

JURGA
RAGUCKAITĖ
IŠ AUSTRALIJOS

Vakarų AUSTRALIJA.

JIE IŠ „NEVER- NEVER“

„O, aš gyvenu visai šalia miesto, – sako prie manęs sėdintis australas. – Apie 600 kilometrų nuo jo į pietus.“ Lietuvą du kartus kirsčiau, pamanau. Dar dvi valandos skrydžio ir lėktuvus leisis. Tolimiausiame nuo Europos žemyne, milžiniškoje ir paslaptingoje Australijoje.

Tęsinys. Pradžia: „Verslo klasė“ Nr. 3-12

IŠ DARVINO, ŠIAURINIO MIESTO, reikia greičiau nešdintis. Keturiasdešimties laipsnių karštis kanda bet kokį nuogą odos lopinėlių. Jaunimo nakvynės namai gaudžia nuo alaus, muzikos ir dieną naktį baseine mirkstančių dvidešimtmečių iš Europos. Nakvynei vietos yra tik kambaryje su trimis dviaukštėmis lovomis. Lyg negyva krintu po naktinio skrydžio, dienos kaitros, laiko tarp Azijos ir Australijos skirtumo. Ir negirdžiu, kad garsiai knarkia storulis britas, kad kaimynas gultu žemiau studentišką vienatvę blaško su jaunute blondine. Ryte Marius jai galantiškai padeda atsidaryti metalines kambario duris. Gerokai sutrikusi mergina sprunka į koridorių, kol tas jos nakties riteris pučia į akį. Ilgiau pasilikti Darvine nenoriu, daugiau jokių dormitoriumų, į kelią!

Australijoje keliauti nėra paprasta. Visų pirma reikia žinoti, ką tikrai nori pamatyti, kiek turi laiko ir koks sezonas. Priešingu atveju išleisi daug pinigų transportui, gyvenimui, maistui ir galų gale pasijusi tik žvilgtelėjęs pro plyšį. Tariamės, ką daryti. Turime vieną mėnesį, o pamatyti norime daugiau ar mažiau viską. Matematika išvaiko dvejones.

Šiandien pasidaro aišku, kad biudžetas, skirtas Australijai, yra gerokai per kuklus. Be 210 Lt per dieną (apie 100 Australijos dolerių) iš vietos nelabai pajudėsi. Nakvynė – ne mažiau kaip 50, automobilio nuoma dienai – ne mažiau kaip 100, o dvylikos dienų turas po Kimberlio regioną kainuoja daugiau kaip po 5 tūkstančius litų žmogui. Tenka sukti smegenis.

Į kelią su „Driežu“

Po poros valandų automobiliu – kelioniniu nameliu (angl. camper van) – pajudame Vakarų kryptimi. Tokiam name ant ratų yra lova, plautuvė, šaldytuvas, dujinė

INFO

TRUMPAI APIE VAKARŲ AUSTRALIJĄ:

- * Vakarų Australijos pakrantė tęsiasi 12.500 km, tai yra trečdalis viso žemyno pakrantės.
- * Mėgstantys klijuoti pravarde, Vakarų australai save vadiną „smėliniais žiogais“ (panašus į mūsų žiogą gyvūnėlis, mėgstantis įsirausti šiltame smėlyje).
- * Vakariečiai priekaištauja centrinei valdžiai rytuose, jie sako, kad ši pasiima daugiau mokesčių nei pasirūpina jų gerove.
- * Australiškas regbio variantas (angl. Aussie Rules) yra garbės reikalas, kiekvieną rugsėjį keliantis galybę aistrų. 2006 m. prieš Rytų pakrantės komandą finalą laimėję „Vakarų pakrantės ereliai“ (angl. West Coast Eagles) yra regiono didvyriai.

- * Seniausias pasaulio uolas galima pamatyti ant Narryer kalno, šalia Ryklių įlankos.
- * Mėgstantys keliauti ir stovyklauti australai sukūrė puikią turizmo infrastruktūrą. Galima išeiti į 900 kilometrų pėsčiųjų žygį (trunka apie aštuonias savaites) per miškus, laukus, uolynus, pievas ir pakrantę, nakvojant asketiškose stovyklavietėse.
- * Kengūros juda šokčiodamos į viršų todėl, kad taip kūno energija eikvojama optimaliau. Šuolio metu žarnynas „važinėja“ aukštyne žemyn tarsi stūmoklis cilindre, taip pripildo ir pašalina orą iš plaučių, tad krūtinės raumenims nereikia papildomai dirbti.
- * Beveik dviejų tūkstančių kilometrų ilgio tvora, skirta apsaugoti nuo triušiu, yra ilgiausia pasaulyje.

↑ VAKARĖJA. ↗ KIMBERLEY REGIONO BAOBABAS. MARIUS ŠLAUSTO NUOTR.

viryklė, šiek tiek indų, puodų ir spintelių. Geresniuose – dušas ir tualetas. Labai geruose – keli kambariai, televizoriai, stalai, kėdės ir dar bala žino kas.

Skirtingo dydžio furgonuose važiuoti ir gyventi gali nuo dviejų iki šešių žmonių. O turizmo infrastruktūra savo ruožtu puikiai šiems „namams“ pritaikyta: kiekviename Australijos mieste įrengta stovyklaviečių, jose tiekama vandens ir elektros, pakelės pilnos poilsio stotelių su viešomis kepsninėmis, dušais, tualetais, degalinėje galima prisipilti gėlo vandens ar papildyti dujų atsargas. Tikriausiai kiekvienas australas yra keliavęs tokiu automobiliu. Daugelis, sulaukę pensijos, parduoda savo namus, perka furgoną arba priekabą ir ima keliauti po šalį.

„Driežas“ – gal trijų mėnesių senumo „Toyota“. Gauna tokį vardą, nes nuomos įmonės logotipas – driežiukas, nupieštas priekyje. Nuomotas vieną kartą. Aikštelėje vadybininkas rodo, kaip atsukti dujas ir paleisti vandenį, kur sudėti patalai ir kaip iš kambario su stalu ir suolais padaryti miegamąjį. Kai pagaliau išsuku į kelią, džiau-

giosi balsu. Toks automobilis – už dešimt litų per dieną!

Australijoje keliauti riboto biudžeto klajūnams būtų sudėtinga, jeigu nuomos įmonėms nereikėtų automobilių pervaryti ten, kur prasideda turistinis sezonas. Štai, pavyzdžiui, atostogautojų šeima pasiima namą ant ratų viename mieste ir atiduoda jį kitame. Tačiau čia iki sezono dar toli, o pirmajame mieste automobilių trūksta. Tada ieškoma norinčiųjų nuvairuoti furgoną atgal. Tokiu atveju nuoma simbolinė, vairuotojams kainuoja tik degalai ir draudimas. Yra dar viena sąlyga – automobilį privaloma atvaryti sutartą dieną, valandą ir nė akimirka ne vėliau.

Taigi, po aštuonių dienų „Driežas“ turi pasiekti Pertą, Vakarų Australijos sostinę, kurią nuo Darvino skiria 4.000 kilometrų kelias. Vairuoti vidutiniškai po penkis šimtus kilometrų į dieną, kirsti atšiaurų ir beveik negyvenamą kraštą, dykumą, kalnus, miškus ir pakrantę. Aplankyti nuo Viktorijos laikų nepasikeitusius miesteliukščius. Nakvoti po Pietų Kryžiaus ir Skorpiono žvaigždynais. Man tinka.

↑ KONTROLIUOJAMAS VAKARŲ AUSTRALIJOS GAISRAS.

↗ POZUOTOJA. MARIUS ŠLAUSTO NUOTR.

1. ĮDIENOJUS.

2. KOPĖTĒLĒMIS | 61
METRO AUKŠČIO
EUKALIPTA.

3. EUKALIPTŲ MIŠKAS.

**4. DIDŽIAUSI KELIŲ
PAVOJAI** VAKARŲ
AUSTRALIJOJE.

5. IKI KITOS DEGALINĖS -
250 KILOMETRŲ.

**6. AUTOMOBILIŲ
PARTRENKTOS
KENGŪROS** - DAŽNAS
REIŠKINYS VAKARŲ
AUSTRALIJOJE. MARIAUS
ŠLAUSTO NUOTR.

Nuošalumo laipsniai

„Sakyčiau, jums reiktų įsigyti atsarginį kanistrą, mem, yra vietų, kur degalinės bus kas kelis šimtus kilometrų“, – lėtai tęsia žodžius nugairinto veido vyras, sutiktas užkandinėje. Siūlo paragauti vietinio pyrago su mėsa, o aš klausiu jo, ko tikėtis kelionėje.

„Kelias ilgainiui tampa nuobodus, lenkia į miegą, o tai, mem, labai pavojinga. Tos prakeiktos kengūros ima ir iššoka. Bet emu dar blogesni. Jie nenuspėjami ir per akimirką keičia judėjimo kryptį“, – patirtimi dalinasi ilgametis raguočių vežėjas ir juokiasi, kai paklausu, ar lengva pasiklysti. „Tai kad čia tik vienas toks kelias.“

Jau nueidamas dar išpėja: „Ir saugokitės automobilių traukinių, ypač kai šie suka! Geros kelionės, mem“, – linki mandagusis osis (angl. Aussie – taip save vadina australai). A, taip, automobiliniai traukiniai. Skaičiau apie juos. Gali būti iki 53 metrų ilgio sunkvežimio ir priekabų sąstatas.

4

5

6

Vyriškis moja ranka. Penkiolika metų po Vakarų Australiją vienu iš kelio traukinių vežiojęs gyvulius, kol sveikata leido. Tris kartus kiristas gyvatės, bet nė karto, kaip pats sako, „paskutinįsyk“. Gyvenantis nuošalioje fermoje. Aukštas, pakumpęs, didelių rankų ir skaisčių akių. Vienas iš tų senosios giminės palikuonių, kurie atkeliavo ir pritaikė išgyventi brūzgynuose. Tokie kaip jis yra iš „never-never“.

Australijoje atokumui nusakyti vartojami keli terminai. Jeigu girdi, kad kažkas vyksta „in the bush“ (liet. krūmuose), žinome, kad tai už miesto. Kai kalbama apie asmenį iš „outback“ (liet. tolimas, retai gyvenamas rajonas), suvokiame, kad gyvena toli nuo civilizacijos. O kai sakoma – jis iš „never-never“, suprantame, kad jis yra iš atokių atokiausios vietos, tokios nuošalios, kokią tik gali įsivaizduoti. Vakarų Australijos valstija užima trečdalį žemyno, čia gyvena tik du milijonai žmonių (dešimtadalis visų šalies gyventojų). Iš jų trys ketvirtadaliai įsikūrę sostinėje Perte.

Į Vakarų Australiją – švariais batais

Trečia diena. Vakar vakare kirtome sieną tarp šiaurinės teritorijos ir Vakarų Australijos. Šalia grėsmingo muitinės pastato pareigūnė stabdo automobilius.

„Ar turite šviežių vaisių, daržovių, medaus, jūrų gėrybių“, – iš sąrašo skaito uniformuota muitininkė ir stebėjiasi pro akinių viršų. Tada prašo parodyti spinteles, apžiūri puodus ir krepšius. „Ar pastaruoju metu buvote bananų plantacijose, vaikščiojote po mišką, o gal net po pelkes?“ – toliau tardo ji ir prašo parodyti batų padus.

Australijos ekosistema trapi ir savita, per 45 milijonus metų atskirties nuo kitų žemynų prisitaikė prie rūstaus klimato. Gyvosios gamtos bėdos prasidėjo europiečiams atvykus. Sulaukėjusios žiurkės, triušiai, katės, lapės, kupranugariai išstūmė čiabuvių rūšis. Sakoma, kad bent vienas iš dešimties gyvūnų, gyvenusių Australijoje prieš kolonizavimą, dabar yra išnykęs.

Tad iš vienos valstijos į kitą medaus neįveši, nes svetimomis bakterijomis gali užsikrėsti bitės. Batų padai turi būti švarūs, kad neperneštumei bjauraus grybelio, kuris supūdo gyvų medžių šaknis. Ir visi labai saugosi naujausio ekologinio košmaro – nendrinių rupūžių. Šios turėjo padėti naikinti cukrašvendrių kenkėjus, tačiau kažkodėl jų nežudo, o pačios būdamos nuodingos kelia grėsmę aplinkiniams gyvūnams.

Pagalina apklausa baigiasi. Pareigūnė atsisveikina ir palinki geros kelionės. „Nepamirškite 90 minučių atgal persukti laikrodžių“, – šūkteli ji. Nuostabu, kad esu toje pačioje valstybėje. Dešimtys rausvų papūgų iš artimiausio krūmo čirškia mus sveikindamos.

Vieni kelyje

Didžiuoju šiauriniu „Driežas“ spaudžia į pietus, nuo Broomo į Port Hedlandą. Tiesą sakant, greitkelis nėra platus. Dviejų juostų, automobiliai vos prasilenkia. Tačiau tai ne bėda, judėjimo beveik nėra. Štai per pastarąsias tris valandas mačiau automobilinį traukinį ir tokį patį furgoną. Vieni kitiems pamojame. Kaip pažįstami pažįstamiems. Smėlio, susiraižgiusių krūmokšnių ir dangaus peizažas užburiantis, tad Marius dažnai iššoka dar vienam kadru, o sunkvežimiai pristabdo, vairuotojai teiraujasi, ar viskas jums gerai, bičiuliai. Broliška. Ne juokas įstrigti tokia kelyje, kur artimiausia ferma už poros šimtų kilometrų.

Virpantis nuo kaitros kelias palieka baobabų miškus, bėga per sudūlėjusius kalnus, kadais Andų, o dabar tik poros šimtų metrų aukščio, termitynų laukus, kerta išdžiūvusių upių vagas, lenkia karvių ir kengūrų gaišenas. Išpampę jų pilvai ir dangų remiančios kojos blaško kelio snaudulį.

Ir vis viena pamanau, kad vaidenasi. Priekyje stovi basas aborigenas ir moja, kad stočiau. Jis liesas ir aukštas. Kelnės kiek per trumpos ir nuspurusiais galais, languoti kartūni-

niai marškiniai karo ant jo kaip ant kaliausės. Kakta žema, akių baltymai su sutrūkinėjusiomis kraujagyslėmis. Jis laukia, kol atidarau langą.

„Mem, gal turite dyzelino, užtektų kelių litrų“, – klausia jis nežiūrėdamas man į veidą. Akys neramiai laksto po visą „Driežą“. Sakau, kad benzinu varoma. Jis klausia, tai gal kur atskirai turiu. Ne, neturiu. Čia jau jis nustemba, žvilgteli nepatikliai. Šitame kelyje be degalų atsargos? Ar galiu jam kuo padėti, ar jis turi atsigerti? Atiduodu butelį su vandeniu ir žiūriu pavymui. Jis dingsta pakelelės krūmuose, languoti marškiniai susilieja su šakų raizgynėmis. Lyg vaiduoklis ištirpsta popiečio saulėje. Sunku patikėti, kad ką tik kalbėjau su tikroju Australijos gyventoju.

Sapnų laikmečio vaikai

„Šia tema kiekvienas australas turi skirtingą nuomonę“, – patogiai įsitaisęs „Driežo“ šešėlyje pradeda Timotis. Nusima odinę skrybėlę ir sodinasi šalia. Jį sutinku prie kvarcinės atodangos, kažkur dykvietėje. Kurį laiką abu fotografuojame baltą mineralų gyslą, pradedame kalbėtis, ir aš paklausu apie aborigenus. Ir tikrai, gerai sakoma, kad sunkiau yra sustabdyti pasakojantį australą nei jį prakalbinti.

„Reikia pripažinti, kad mes įsiveržėme į jų žemes, atėmėme viską, kankinome, nuodijome, išnaudojome kaip pigią darbo jėgą ir dar visai neseniai jie buvo it mūsų fermų rakandai, – tyliai pradeda. – Kol pasaulis mus prispaudė ir sugėdino.“

„Tada po truputį ėmėme gražinti jiems žemes, tiesa, prieš tai kruopščiai ištyrę, ar ten nėra kokių mineralų, – karčiai šypteli Timas, – vėliau valdžia nusprendė moralines skolas aborigenams atiduoti periodinėmis pinigėmis išmokomis. Ar gali įsivaizduoti, kaip tai pakenkė jų bendruomenėms?“

↑ TIKRIEJI AUSTRALIJOJOS GYVENTOJAI PAVĖSYJE.
MARIUS ŠLAUSTO NUOTR.

Timotis klausia, ar žinau, kas atsitinka, jeigu mažam vaikui duodi daug pinigų, bet nepamokai, kaip juos protingai naudoti. Ir pasakoja, kad aborigenai pinigus išleidžia per dieną: pravalgo greitojo maisto užteigose, pralošia ir prageria.

„Jų organizmas neturi alkoholio skaidymo fermentų. Todėl tai tas pats lyg gerti grynus nuodus. Asmenybė po truputį žlunga, negaluojiama visomis socialinėmis ydomis“, – sako šešiasdešimtmetis osis. Važiuodama per aborigenų žemes ir miestelius prie makdonaldų matau medžių pavėsyje grupėmis susėdusių juododžių.

Pirmieji gyventojai šiaurinėje žemyno dalyje pasirodė prieš 40 tūkstančių metų. Jie statėsi lapines, maitinosi tuo, ką randa brūzgynuose, ir vieni kitiems pasakojo apie sapnų laikmetį – dvasinę dimensiją, kurioje buvo sukurta žemė, jos žmonės ir kurioje buvo apibrėžta gyvenimo tvarka. Kol tampa dar viena Australijos kolonizacijos auka.

„Jie kuklūs žmonės. Mes įbrukome savo globą, nepaklause – ar jiems to reikia, – užsivedė Timas. – O juk jie turi griežtų tradicijų bendravimo sistemą, aiškia hierarchiją ir gyvenimo įpročius. Mums įprastas pasisveikinimas aborigenams yra išsisauskymas, ja išsisauskymu giminėje nutikę įvykiai, atskleidžiama pagarba kitam ir parodomas tolesnio bendravimo tonas.“

Čia atsimeinu ištrauką iš Sally Dingo knygos „Dingo: mūsų gaujos istorija“, baltaodė autorė, norėdama pasirodyti draugiška ir kilniaširdė, primygtinai kviečia du keliaujančius aborigenus prisijungti prie pusryčių stalo užkandinėje. Šie nenoromis prisėda. Autorė vardija jiems patiekalus iš meniu, tie mandagiai linkčioja ir nežiūri į akis. „Tiek daug pritarimo, tiek mažai asisprendimo, – rašo ji. – Kiekvienas mano pasiūlymas, regis, tik didina vyrų nesmagumo jausmą. Atvirai atsakyti aborigenams yra šurkštu, įžeidu ir gėdinga. Tokiomis aplinkybėmis jie niekada nevartoja žodžio „ne“. Tad nenorėdami manęs įžeisti ir patys jaustis nepatogiai, du aborigenai iš Pietų Australijos pasakė „ne“ vieninteliu būdu, koku galėjo, – neapibrėžtai, netiksliai, be entuziazmo į mane reaguodami.“

Remiantis mano knyga, Vakarų Australijoje gyvena apie 70 tūkstančių aborigenų. Daugelis yra nuskurde, pjaunami ligų ir alkoholizmo. Rasizmas šiame regione nėra retas dalykas. Prieš vienuolika metų priimtas vietinis įstatymas, juo remiantis asmenys, trečią kartą pasikėsinę į nuosavybę, nuteisiami metus kalėti. Žmonių teisių gynimo grupės, Jungtinės Tautos protestuoja prieš tokią tvarką, jos teigia, kad aborigenams sunku išvengti dalyvavimo nusikaltimuose dėl blogos socialinės padėties. Suskaičiuota, kad tikimybė nuteisti aborigenų jaunuolį yra 52 kartus didesnė negu ne aborigenų.

Vakarų pakrantės kaleidoskopas

Septynios ryto. Atsargiai vairuojamas „Driežas“ lipa žemyn nuo raudono smėlio kalvos, kažkur viduryje dykvietės, netoli Yarringa. Vakar kirtome atogrąžų lygiagrečę. Aplinkui – nė gyvos dvasios, smėlis ir gėlių guotai. Trečią kartą šiais metais pataikau į pavasarį. Vakarų Australijoje yra per dvylika tūkstančių laukinių gėlių rūšių. Dievaži, bent pusė jų šįryt žydi. Ne tik gėlės, bet ir smilgos, krūmokšniai, medžiai. Regis, net raudoni akmenys žiedais apsiopylę – šliaužiojantys augalai riedulius apsuko. Įrėmintą ryškiai mėlyno dangaus ir nubarstyta baltais debesų trupiniais, dykuma gyvena. Dar nekaršta, kvėpia medumi ir sausumu.

Gerai, kad vakar naktį sustojome čia, ant kalvos. Kad milijardų žvaigždžių draugijoje gėrėme vyną ir valgėme avienos kepsnį, pagardintą dykumos garsais. Gerai, kad pažinome vienatvės dalį, tą, kuri yra pilnatvė be žmonių.

Lieka kelios dienos, per kurias turime pasiekti Pertą. Rytai vairuoju aš, o sutemus – Marius. Važiuojame sparčiai, bet turime laiko užsukti pasigėrėti Vakarų pakrantės paplūdimiais, pajūrio kaimais ir kopomis. Jau matėme kengūrų pulkelius, išbaidėme emu šeimyną, švilpavome papūgoms. Aplinka keičiasi kas porą šimtų kilometrų, jaučiuosi tarsi versčiau metų kalendoriaus lapus. ■

PASAKOJIMO APIE KELIONĘ PIETRYČIŲ AZIJOJE IR NE TIK TESINYS – KITUOSE „VERSLO KLASĖS“ NUMERIUOSE.

KELIAUTOJAI INTERNETE: [HTTP://WWW.CRINGEL.COM/AUSTRALIA](http://www.cringel.com/australia)

↑ LAUKINĖS PAPŪGOS
MĖGSTA DUONĄ SU GRŪDAIS.
MARIUS ŠLAUSTO NUOTR.